

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

3 Antwoordmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Opgave 1 Armoede en werk

Maximumscore 2

- 1 • Het proefschrift bespreekt de effecten van het door twee achtereenvolgende kabinetten-Kok gevoerde werkgelegenheidsbeleid. / De titel van het proefschrift heeft betrekking op een sociaal en cultureel onderwerp in onze samenleving 1
- Het Sociaal en Cultureel Planbureau bestudeert ontwikkelingen op sociaal en cultureel terrein als bijvoorbeeld werk(gelegenheid) en sociale zekerheid. Met de uitkomsten levert het bouwstenen voor mogelijk beleid van het kabinet. Het onderwerp/de titel van dit proefschrift past binnen dit werkterrein 1

Maximumscore 2

- 2 • De beroepsbevolking is vooral werkzaam in de tertiaire en quataire sector / in de dienstensector, onderwijssector en zorgsector 1
- Het productieproces/Het werk van mensen wordt vooral bepaald door toepassing van de informatietechnologie 1

Maximumscore 4

- 3 materiële functies 1
- verdienen van een inkomen 1
 - voorzien in je levensonderhoud/economische zelfstandigheid 1

immateriële functies

Voorbeelden van goede antwoorden zijn (twee van de volgende):

- opdoen van sociale contacten
- verkrijgen van een maatschappelijke positie
- verkrijgen van maatschappelijk aanzien/sociale status
- verkrijgen van zelfrespect
- bieden van mogelijkheden tot zelfontplooiing
- bieden van structuur aan het dagelijks leven

per juiste immateriële functie 1

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
4 ☐ • sociaal-democratische stroming (PvdA)/socialistische stroming (SP)	<u>1</u>
• Paul de Beer pleit voor het terugdringen van inkomensongelijkheid en armoede door een sturende overheid, door middel van belastingheffing en sociale zekerheid. (regels 43-47)	<u>1</u>
Maximumscore 3	
5 ☐ Voorbeelden van goede antwoorden zijn (één van de volgende):	
• Technologische vernieuwing maakt de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten mogelijk. Dit leidt tot extra/nieuwe banen waarvoor een hoge opleiding vereist is. Veel van de uitkeringsgerechtigden zijn laaggeschoold en kunnen niet voldoen aan de eisen van de nieuwe banen.	
• Technologische vernieuwing leidt tot veranderingen in productieprocessen. Machines, computers en robots nemen steeds meer hand- en hoofdwerkzaamheden van mensen over. Hierdoor verdwijnt vooral laaggeschoold werk. De kansen op werk voor mensen met een lage opleiding nemen daardoor af. De uitkeringsgerechtigden zijn vaak laaggeschoold. (Maar er ontstaan ook nieuwe werkzaamheden zoals de bediening en het onderhoud van de betreffende apparaten; deze werkzaamheden vereisen niet direct een hoge opleiding.)	
• Technologische vernieuwing leidt tot verschuiving in de economische structuur van de industrie- naar de dienstensector. Dit gaat gepaard met een afname van de werkgelegenheid in de industrie en een toename van de werkgelegenheid in de dienstensector. Gevolg: minder werk voor laaggeschoolden. Veel van de uitkeringsgerechtigden zijn laaggeschoold en profiteren daardoor ook minder van de banengroei.	
Maximumscore 2	
6 ☐ Door internationale concurrentie moeten bedrijven sluiten of verplaatsen bedrijven hun productie naar lagelonenlanden. Hierdoor verdwijnen banen in Nederland. / Laagopgeleide arbeidskrachten in Nederland ondervinden concurrentie van het grote aanbod van goedkope, laagopgeleide arbeidskrachten in landen in Zuidoost-Azië en Latijns-Amerika.	
Maximumscore 2	
7 ☐ • In de Grondwet is een artikel opgenomen (artikel 19): bevordering van voldoende werkgelegenheid is voorwerp van zorg der overheid	<u>1</u>
• Het recht op werk/recht op bescherming tegen werkloosheid is opgenomen in het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden. / In de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens staat dat een ieder recht heeft op werk / recht op bescherming tegen werkloosheid	<u>1</u>

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
<p>Maximumscore 3</p> <p>8 □ Voorbeeld van een goed antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none">• Sociale ongelijkheid wordt bepaald door meerdere factoren zoals verschillen in opleiding, beroep, inkomen, sociale status, ‘cultureel kapitaal’/sociaal milieu (wel of geen intellectueel klimaat in gezinnen, opleiding ouders, leermotivatie etc.)• De uitkeringsgerechtigden hebben geen baan, een relatief laag inkomen, een geringe opleiding, lage sociale status. Dit zijn de factoren die volgens de theorie van Weber en zijn navolgers een rol spelen bij sociale ongelijkheid	<p><u>2</u></p> <p><u>1</u></p>
<p>Maximumscore 2</p> <p>9 □ Voorbeelden van goede antwoorden zijn (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none">• De overheid als regelgever wettelijk minimumloon (regels 88-90 in tekst 2) / sociale wetten (sociale wetgeving) (regels 29-33 in tekst 2)• De overheid als initiator van beleid De auteur van het artikel (tekst 2) gaat in op de effectiviteit van het werkgelegenheidsbeleid van de twee kabinetten-Kok.• De overheid als producent van goederen en diensten In de tekst komen voorbeelden van sociale voorzieningen aan bod. <p>per juiste rol van de overheid en gegeven/citaat</p>	<p><u>1</u></p>
<p>Maximumscore 2</p> <p>10 □ Voorbeelden van goede antwoorden zijn (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none">- Arbeid geeft zin aan het leven. / Arbeid is een wezenlijke activiteit. citaat (bijvoorbeeld één van de volgende):• “het belang van betaald ...is gelegen in het feit dat het zo belangrijk wordt gevonden”. (regels 96-98 in tekst 2)• “Een baan is een prima remedie tegen sociale uitsluiting.” (regels 100-101 in tekst 2) <p>- Arbeid draagt bij tot bestrijding van de armoede. / Arbeid draagt bij tot integratie in de samenleving. citaat (bijvoorbeeld één van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none">• “Maar de werkgelegenheidsgroei heeft ook veel uitkeringsgerechtigden aan een baan geholpen.” (regels 24-26 in tekst 2)• “Cijfers van 1998 ...dat het aantal bijstandsgerechtigden ...en dat het aantal WW’ers ... is verminderd van 370 duizend naar 160 duizend.” (regels 28-33 in tekst 2)• “Ook uit andere studies blijkt het positieve verband tussen arbeidsparticipatie en vermindering van armoede.” (regels 90-92 in tekst 2)• “Een baan is een prima remedie tegen sociale uitsluiting.” (regels 100-101 in tekst 2) <p>- Arbeid is een instrumenteel middel om welvaart te verwezenlijken. / Arbeid draagt bij tot het instandhouden van de verzorgingsstaat. citaat: “Het versterkt immers ook het draagvlak voor de financiering van de verzorgingsstaat.” (regels 103-105 in tekst 2)</p> <p>per juiste visie en citaat</p>	<p><u>1</u></p>

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 3	
11 ☐ Voorbeeld van een goed antwoord is:	
• Het poldermodel staat voor geïnstitutionaliseerd overleg tussen werkgevers en werknemers (en het kabinet). In deze vorm van overleg is de gedachte om op grond van gemeenschappelijke belangen te komen tot werkbare afspraken	<u>1</u>
• Om werkgelegenheid te scheppen, hebben de vakbonden hun looneisen gematigd en zijn de werkgevers akkoord gegaan met herverdeling van werk/deeltijdarbeid. (De overheid zorgde voor beheersing van de uitgaven in de sociale zekerheid en activerend arbeidsmarktbeleid.)	<u>1</u>
• Er ontstond een periode van loonmatiging en deeltijdarbeid. (Akkoord van Wassenaar in 1982) Deze afspraken/factoren hebben (volgens velen) geleid tot een sterke groei van de werkgelegenheid	<u>1</u>
Maximumscore 2	
12 ☐ • Iedereen die een uitkering heeft, leeft in armoede	<u>1</u>
• Een alleenverdiener met kinderen die minder verdient dan 130 procent van het minimumloon, leeft in armoede	<u>1</u>
Maximumscore 4	
13 ☐ Twee van de volgende benaderingswijzen met een goede onderzoeksvraag en verwijzing naar de tekst:	
• de politiek-juridische benaderingswijze	
• de sociaal-economische benaderingswijze	
• de sociaal-culturele benaderingswijze	
• de vergelijkende benaderingswijze	
- voorbeelden van vragen bij de politiek-juridische benaderingswijze (één van de volgende):	
• Wat is het beleid van de regering geweest om de werkloosheid/sociale ongelijkheid te verminderen?	
• Welke maatregelen heeft de regering genomen om de werkloosheid te bestrijden?	
• Wat is de rol van de overheid om het armoedeprobleem aan te pakken?	
- verwijzing naar de tekst (één van de volgende):	
• De belangrijkste doelstelling van de paarse kabinetten was ‘Werk, werk, werk’. (regel 9 in tekst 1)	
• Er is sprake van een flinke banengroei. / De werkgelegenheid nam toe met 23 procent. (regels 23-24 in tekst 1)	
- voorbeelden van vragen bij de sociaal-economische benaderingswijze (één van de volgende):	
• Welke groeperingen zijn betrokken bij dit vraagstuk en wat zijn hun belangen?	
- verwijzing naar de tekst	
“In eerste instantie hebben jongeren en hoogopgeleide vrouwen daarvan geprofiteerd.” (regels 22-23 in tekst 2)	
• Wat verstaan we in Nederland onder armoede?	
- verwijzing naar de tekst (één van de volgende):	
• De armoede is in Nederland nauwelijks teruggedrongen. (regels 3-4 in tekst 1)	
• De armoededefinitie verdient nuanceren (regels 54-56 in tekst 2)	
- voorbeeld van een goede vraag bij de sociaal-culturele benaderingswijze:	
Wat is de betekenis van betaald werk voor het individu en de samenleving?	
- verwijzing naar de tekst (één van de volgende):	
• “Een baan is een prima remedie tegen sociale uitsluiting.” (regels 100-101 in tekst 2)	
• Betaald werk wordt in onze samenleving belangrijk gevonden. (regels 96-98 in tekst 2)	

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
<p>- voorbeelden van vragen bij de vergelijkende benaderingswijze (één van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none">• Hoe is in andere landen de werkloosheid aangepakt?• Leidt banengroei in andere landen tot vermindering van de armoede? <p>-verwijzing naar de tekst: “Een internationale vergelijking ... laat zien dat in de Europese landen vergroting van de arbeidsparticipatie tot minder armoede leidt.” (regels 77-82 in tekst 2)</p> <p>per juiste benaderingswijze, vraag en verwijzing</p>	<p><u>2</u></p>

Opgave 2 De politieke integratie van Europa

Maximumscore 4

- 14 • Bij een staat is sprake van een soevereine macht, een groep mensen en een bepaald grondgebied. In de EU is geen sprake van één soevereine macht
Voorbeeld van een goede uitleg is (één van de volgende):
- De hoogste macht in de EU berust bij de Raad van Ministers; dat wil zeggen: ministers van de nationale regeringen.
 - Het dagelijks bestuur van de EU (de Europese Commissie) bereidt de besluiten voor. De Raad van Ministers (die bestaat uit ministers van de nationale regeringen) besluit tot Europese wetgeving. De nationale regeringen van de lidstaten behouden grotendeels hun zeggenschap.
 - Het dagelijks bestuur van de EU (de Europese Commissie) is afhankelijk van de medewerking van de Raad van Ministers; dat wil zeggen: ministers van de nationale regeringen.

2
2

Maximumscore 2

- 15 één van de volgende kenmerken:
- Er is sprake van politieke grondrechten: het actief en passief kiesrecht. (regels 43-44)
 - Er is sprake van een soort grondwet in de vorm van het ‘Handvest van de grondrechten van de EU’. (regels 39-40)

Maximumscore 4

- 16 twee van de volgende:
- verzet van nationale regeringen tegen het uit handen geven van (delen van) de nationale soevereiniteit.
citaat: “... zorgde de Engelse premier John Major eigenhandig dat iedere verwijzing naar het woord federaal uit de verdragstekst werd verwijderd”. (regels 22-26 in tekst 3)
 - (emotionele) weerstanden tegen het opgeven van de nationale soevereiniteit / verzet van de bevolking tegen afstaan van nationale bevoegdheden
citaten bij deze factor(en):
“... dat de Europese elites een ‘crisis van de democratie’ riskeren wanneer zij op dit punt de afhoudende opstelling van de publieke opinie negeren”. (regels 45-49 in tekst 4)
of
“... zie hun wantrouwen jegens de euro als een ongevraagd en daarmee in wezen ondemocratisch project” (regels 36-38 in tekst 4)
 - gebrek aan vertrouwen tussen landen/landen geven vaak de voorkeur aan hun eigen belangen boven gemeenschappelijke langetermijnbelangen
citaat: “het geruzie tussen lidstaten ...”. (regels 61-62 in tekst 4)

per juiste factor met citaat

2

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Maximumscore 3

- 17 - De Europese parlementariërs en politici van nationale staten representeren/vertegenwoordigen hun kiezers wel (zij vormen de representatie van de burgers), maar hun (beleids)opvattingen ten opzichte van verdere Europese integratie zijn niet in alle gevallen een afspiegeling van de meningen en opvattingen van de burgers in de Europese Unie
- Ondersteuning met behulp van één van de volgende citaten:
 - “De euro-groepdeelnemers moeten bij die besprekingen op kousenvoeten lopen, ... sneller te gaan dan hun achterban aankan.” (regels 8-12 in tekst 4)
 - “De auteur van ‘democracy in Europe’ meent dat de Europese elites een ‘crisis van de democratie’ riskeren wanneer zij op dit punt de afhoudende opstelling van de publieke opinie negeren.” (regels 44-49 in tekst 4)
 - Voorstel van Fischer gaat voorbij aan de beleving van de burgers. (regels 24-34 in tekst 4)

2

1

Opgave 3 De Nederlandse politiek op een tweesprong

Maximumscore 2

- 18 • Het uitgangspunt van de individuele verantwoordelijkheid
- Citaat: “Men ...vergeet dat mensen zelf veel kunnen...” (regels 9-11)

1

1

Maximumscore 3

- 19 • Het verschil dat politieke partijen (zich bezighouden met de inrichting van de samenleving als geheel en daarom) verschillende belangen tegen elkaar moeten afwegen en dat belangengroepen opkomen voor deelbelangen en op grond hiervan de politieke besluitvorming/politieke partijen op dit punt willen beïnvloeden
- Dijkstal vindt dat er wel naar de argumenten van belangengroepen geluisterd moet worden, maar dat politieke partijen niet klakkeloos wensen en eisen van belangengroepen moeten overnemen (regels 20-23 in tekst 5)

2

1

Maximumscore 2

- 20 voorbeelden van goede antwoorden (twee van de volgende):
- (groeps)emancipatie
“Die emancipatie van de burger ... ontwikkelde zich vanaf de eerste dagen van de moderne democratische staat.” (regels 29-32 in tekst 5)
of
“Een proces waarin liberalisering, deregulering en privatisering de sleutelwoorden zijn, is het logisch gevolg van de maatschappelijke emancipatie. Met het overdragen van taken en verantwoordelijkheden van het publieke naar het private domein wordt de moderne, geëmanciperde mens serieus genomen.” (regels 38-45 in tekst 5)
 - ontzuiling/secularisatie
“Binnen dit proces is ook het afnemen van de betekenis van religie als zingevend beginsel (*secularisatie*) en als bindend organisatieprincipe (*ontzuiling*) waar te nemen;” (regels 46-49 in tekst 5)
 - privatisering
“Een proces van liberalisering, deregulering en privatisering...”. (regels 38-39 in tekst 5)

per juist antwoord

1

Opmerking

Voor een antwoord zonder ondersteuning met een tekstgedeelte geen punt toekennen.

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 4	
21 □ - Liberale visie: terughoudende en voorwaardenscheppende rol van de overheid om burgers de gelegenheid te geven in vrijheid en verantwoordelijkheid maatschappelijke problemen op te lossen	<u>1</u>
voorbeeld van een goede passage:	
• In tekst 5 regels 41-45: “Met het overdragen van taken en verantwoordelijkheden van het publieke naar het private domein wordt de moderne, geëmancipeerde mens serieus genomen.”	<u>1</u>
- Sociaal-democratische visie: actieve rol van de overheid gericht op verbetering van de positie van zwakke groepen in de samenleving / gebaseerd op solidariteit	<u>1</u>
voorbeelden van goede passages (één van de volgende):	<u>1</u>
• In tekst 6 regels 32-33: “Zij kan dit doen door een hoogwaardige verzorgingsstaat te creëren, ...”	
• In tekst 6 regels 50-52: “... is gebaseerd op solidariteit: de overheid int de belastingen en zorgt voor onontbeerlijke diensten voor ons allemaal.”	
Maximumscore 4	
22 □ - De gewenste sociaal-economische ordening	<u>1</u>
citaat (bijvoorbeeld één van de volgende):	<u>1</u>
• “...bijdrage heeft geleverd aan de organisatie van het industriële kapitalisme en aan de verzoening van economische ontwikkeling met de normen van sociale rechtvaardigheid, ...” (regels 26-29 in tekst 6)	
• “...door een hoogwaardige verzorgingsstaat te creëren, waarbinnen een verantwoord kapitalisme kan functioneren, ...” (regels 32-35 in tekst 6)	
- Centrale idealen, beginselen en waarden voor de hele samenleving	<u>1</u>
citaat (bijvoorbeeld één van de volgende):	<u>1</u>
• “...oude idealen van vrijheid en gelijkheid dichterbij te brengen”. (regels 5-6 in tekst 6)	
• “Gelijkheid veronderstelt de bereidheid om gemeenschappelijke voorzieningen te handhaven ...” (regels 10-12 in tekst 6)	
• “...waarbij de solidariteit weer in ere wordt hersteld...” (regels 15-16 in tekst 6)	
• “...met de normen van sociale rechtvaardigheid, ...” (regel 29)	
Opgave 4 Ontwikkelingssamenwerking: globalisering	
Maximumscore 2	
23 □ twee van de volgende kenmerken:	
• Ze bestaat uit een geheel van verschillende ideële groepen en organisaties die een gemeenschappelijk doel nastreven.	
• De groepen en organisaties verschillen van elkaar qua strategie en organisatievorm.	
• Er is geen duidelijk hiërarchische verhouding tussen de verschillende groepen.	
per juist kenmerk	<u>1</u>

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 4	
24 ☐ • taak van het IMF: Het IMF geeft kredieten en leningen aan landen met betalingsbalansproblemen	<u>1</u>
• uitleg: Als voorwaarde voor het verstrekken van een krediet of lening moeten de landen voldoen aan een financieel-economisch aanpassingsprogramma: aan een programma dat de vrije markt/economische groei moet bevorderen. Zo'n programma met meer ruimte voor de markt past bij het geloof in de marktwerking dat ten grondslag ligt aan globalisering	<u>1</u>
• taak van de Wereldbank: De Wereldbank financiert ontwikkelingsprojecten en aanpassingsprogramma's	<u>1</u>
• uitleg: De bank legt vooral nadruk op het bevorderen van de marktgerichtheid van ontwikkelingslanden. / Als voorwaarde voor het financieren van projecten stelt de Wereldbank dat ontwikkelingslanden hun markten openstellen of het principe van de vrije markt hanteren. Dit laatste ligt ten grondslag aan globalisering	<u>1</u>
Maximumscore 2	
25 ☐ Voorbeelden van juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):	
• Een ontwikkelingsland hoeft geen of minder rekening te houden met de belangen van het donorland.	
• In internationaal verband kan een onderlinge afstemming van de hulp van rijke landen plaatsvinden wat de efficiëntie van de hulp vergroot.	
• In internationaal verband kan een onderlinge afstemming van de hulp van rijke landen plaatsvinden wat de directe afhankelijkheid van de arme landen vermindert.	
• Verschillende problemen zijn grensoverschrijdend en vergen een wereldwijde aanpak. Zaken als milieubescherming, vrouwenemancipatie, voedselzekerheid, afremming van de bevolkingsgroei, aids-bestrijding en dergelijke, kunnen niet door één enkel donorland in een bepaald gebied worden aangepakt. Internationale organisaties zijn daartoe meer geschikte instrumenten.	
• Ontwikkelingslanden zijn vertegenwoordigd in internationale organisaties van de VN en kunnen dientengevolge meepraten.	
• Meer toegang van ontwikkelingslanden tot de wereldhandel / betere toegang van ontwikkelingslanden tot de westerse markten kan in internationaal verband effectief worden aangepakt.	
• Het Nederlandse apparaat is overbelast en heeft moeite om het ontwikkelingsgeld op verantwoorde wijze uit te geven.	
per juist antwoord	<u>1</u>
Maximumscore 4	
26 ☐ Voorbeeld van een goed antwoord is:	
• Bij sectorhulp krijgen de overheden van de hulpontvangende landen een budget voor een bepaalde sector als bijvoorbeeld onderwijs, gezondheid, landbouw. / Bij sectorhulp draagt Nederland bij aan een deel van het budget van het betreffende land voor een bepaalde sector. Het gaat om de ontwikkeling van een gehele sector van de samenleving waarvoor de nationale overheid van het ontwikkelingsland zich verantwoordelijk heeft gesteld (om sectorhulp te krijgen moeten de hulpontvangende landen wel voldoen aan een aantal voorwaarden zoals een beleidsplan, strategie, sectorprogramma's)	<u>2</u>
• Bij projecthulp financiert en ontwikkelt Nederland zelf allerlei projecten als een brug bouwen, ziekenhuis opzetten, scholen bouwen. / Projecthulp is een activiteit waarvoor de middelen voor een beperkte looptijd worden ingezet voor specifieke doeleinden als het realiseren van voorzieningen voor drinkwater, gezondheid, onderwijs. Kenmerkend voor projecthulp is dat elke activiteit zich op een afzonderlijke plaats afspeelt en dat er vaak geen onderling verband is tussen de diverse projecten. / De hulpactiviteiten pasten niet altijd in een groter geheel en het ontbrak soms aan gemeenschappelijke planning en coördinatie	<u>2</u>

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
27 ☐ • humanistisch motief/recht op menswaardig bestaan/gerechtigheid citaat: zorg om arbeidsomstandigheden (regel 41 in tekst 7) / nadruk op de sociale kant van ontwikkeling (regels 42-43 in tekst 7) / “...de kloof tussen arm en rijk is ..., alleen maar groter geworden.” (regels 6-9 in tekst 8)	<u>1</u>
• ecologisch motief citaat: “behoud van het ecologisch evenwicht” (regels 41-42 in tekst 7)	<u>1</u>
Maximumscore 2	
28 ☐ Voorbeelden van juiste factoren zijn (twee van de volgende):	
• De rijke landen verstoren de wereldlandbouwmarkt met exportsubsidies aan hun boeren. Die boeren kunnen hun producten zo goedkoop aanbieden dat boeren van arme landen daar niet mee kunnen concurreren.	
• De rijke landen weren landbouwproducten van ontwikkelingslanden op hun markten door tarieven, quota en dergelijke.	
• Rijke landen dumpen vaak landbouwproducten in ontwikkelingslanden; zij bederven daardoor de marktwerking/de lokale productie.	
• Buitenlandse bedrijven investeren niet of nauwelijks in de arme landen.	
per juiste factor	<u>1</u>
Maximumscore 4	
29 ☐ twee van de volgende:	
• sociale en politieke dimensie van ontwikkeling voorbeeld: goed bestuur/sociaal-economisch beleid van de overheid / waarborgen van sociale en politieke rechten.	
• culturele dimensie van ontwikkeling voorbeeld: overheid moet/instellingen moeten rekening houden met de culturele identiteit/de menselijke waardigheid	
• ecologische dimensie van ontwikkeling voorbeeld: geen aantasting van het milieu	
per juiste dimensie en voorbeeld	<u>2</u>
Maximumscore 4	
30 ☐ voordelen	
Voorbeelden van goede antwoorden zijn (twee van de volgende):	
• Het verschaft (veel) mensen werk.	
• Bedrijven betalen belasting aan de overheid in het betreffende land.	
• Buitenlandse bedrijven dragen kennis en vaardigheden over.	
• Buitenlandse bedrijven zorgen voor economische groei / algemene welvaartstoename.	
per juist voordeel	<u>1</u>
nadelen	
Voorbeelden van goede antwoorden zijn (twee van de volgende):	
• Lokale bedrijven worden weggeconcentreerd. Dus mensen worden werkloos. (In Oeganda werden veel ambachtelijke vissers en handelaren werkloos.)	
• Winsten van internationale bedrijven vloeien weg naar de rijke landen.	
• Mogelijke aantasting van het milieu; er ontbreken in ontwikkelingslanden vaak milieuregels en controles daarop.	
per juist nadeel	<u>1</u>

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 4	
31 ☐ - kapitalistisch model:	
• “export is een ... via belastinginkomsten.” (regels 24-31 in tekst 8)	<u>1</u>
• “Het is belangrijk dat ontwikkelingslanden meer tijd krijgen om zich aan te passen aan de eisen van de vrije markt.” (regels 61-63 in tekst 8)	<u>1</u>
- basisbehoeftenmodel/model van duurzame armoedebestrijding:	
• “Mijn prioriteit is armoedebestrijding. Het allerbelangrijkste is dat er meer mensen boven de armoedegrens uitstijgen en in staat zijn een fatsoenlijk leven te leiden.” (regels 35-38 in tekst 8)	<u>1</u>
• “Vrijhandel en economische groei leiden echter niet automatisch tot armoedebestrijding” (regels 42-44 in tekst 8). Daarom zegt Herfkens: “De rol van de publieke sector in ontwikkelingslanden moet versterkt worden.” (regels 56-58 in tekst 8)	<u>1</u>
Maximumscore 4	
32 ☐ beoordeling:	
per juist argument dat de stelling ondersteunt of tegenspreekt	<u>2</u>
voorbeelden van argumenten (twee van de volgende):	
• Als handelsbarrières wegvallen hebben ontwikkelingslanden meer mogelijkheden om te exporteren. / Indien landen mee kunnen komen in de wereldmarkt dan gaan deze landen erop vooruit. (regels 17-20 in tekst 8)	
• In vergelijking met de kapitaalstroom op mondiaal niveau is de officiële ontwikkelingshulp zeer gering.	
• Een goede marktwerking veronderstelt een zekere gelijkwaardigheid tussen landen. Ontwikkelingslanden zijn niet in een gelijkwaardige positie met de rijke landen. Waar gelijkwaardigheid tussen partijen/landen ontbreekt, werkt de markt ten nadele van de armsten. Ontwikkelingshulp blijft nodig.	
• Alleen liberalisering is niet voldoende. “Vrijhandel en economische groei leiden echter niet automatisch tot armoedebestrijding.” (regels 42-44 in tekst 8)	
• Ontwikkelingshulp blijft nodig om bijvoorbeeld de publieke sector te versterken, basisvoorzieningen te creëren, om overheden in de hulpontvangende landen te ondersteunen met goed sociaal-economisch beleid, om schulden af te lossen etc.	
• Of ontwikkelingslanden kunnen profiteren van de wereldhandel hangt onder andere af van het sociaal-economisch beleid van de overheden van die landen: gericht op ondersteuning van marktwerking, gericht op eerlijke verdeling van de groei, gericht op het scheppen van investeringen in onderwijs, infrastructuur etc.	
Verschillende Aziatische landen (de Aziatische tijgers) hebben hun ontwikkeling vooral te danken aan particuliere kapitaalstromen en niet aan hulp.	